

BO‘LAJAK TARBIYACHILARDA IJTIMOIIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH

Dilnoza Furqatovna Xalilova

Nizomiy nomidagi TDPU, Maktabgacha ta’lim fakulteti

Maktabgacha ta’lim metodikasi, kafedra o‘qituvchisi

Jahonning ko‘pgina rivojlangan mamlakatlarida kompetensiyaviy yondashuv zamonaviy pedagogik paradigma sifatida e’tirof etilmoqda va uni kompetentli mutaxassislar tayyorlashga nisbatan qo‘llashga bo‘lgan ehtiyoj tobora ortmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkiloti, YuNISEF va Butun jahon banki hamkorligida Janubiy Koreyaning Incheon shahrida bo‘lib o‘tgan butun jahon ta’lim muammolari forumi” (2015 yil)da qabul qilingan “Ta’lim-2030. Incheon deklaratsiyasi” (“Education 2030. Incheon Declaration”) da ochiq ta’lim muhitini yaratish va ta’limda kompetensiyaviy yondashuvni qaror toptirish orqali butun hayot davomida sifatli ta’lim olishga imkoniyat yaratish” dunyo mamlakatlari uchun ta’lim sohasidagi dolzarb vazifa sifatida belgilangan.

Kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning asoslarini takomillashtirish bugungi kunning dolzarb pedagogik muammolaridan hisoblanadi. Bu esa ta’lim tashkiloti o‘qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik asoslarini takomillashtirishga nisbatan ilmiy yondashuvni qaror toptirish lozimligi ko‘rsatdi. Bo‘lajak tarbiyachilarda ijtimoiy kompetentliklarni shakllantirish muammosini o‘rganishning dolzarbligi jamiyat rivojlanishining yuqori sur‘atlari va uning a‘zolarining ijtimoiy kompetensiyasiga qo‘yiladigan talablarning ortib borishi bilan bog‘liq. Ijtimoiy kompetentliklar boshqalarning xatti-harakatlari va faoliyati natijalariga ta’sir qilish, shuningdek, ijtimoiy sub’ektlarning qiziqishlari va xatti-harakatlarining shakllanishiga ta’sir qiluvchi o‘z pozitsiyasini baholash uchun o‘zaro ma’lumot almashishda namoyon bo‘ladi.

Maktabgacha ta’lim – bu kelajak, istiqbol uchun meros qilib qoldiriladigan boylikdir. Bu boylikning qadr-qimmatini shu qadar buyukki, u odamni ma’naviy jihatdan boy qilib, qalbini baxtga, ilohiy nurga to‘ldiradi. Dunyoda biror kimsa yo‘qki, uning ustozini bo‘lmasa. U hukumat rahbarimi, buyuk allomami, shifokormi, xalq mehrini qozongan yozuvchimi yoki qo‘li gul kosibmi, qo‘yingki, barcha-barchaning o‘z ustozini va hayot yo‘lini charog‘on etib turuvchi yo‘lboshchisi bo‘ladi.

Tarbiyachi yosh avlodni xalqimizning munosib farzandlari qilib tarbiyalashdek muhim va faxrli shu bilan birga ma’suliyatli vazifani bajaradi. Tarbiyachining siyosiy yetukligi bolalarning tarbiyalash sifati uchun xalq va jamiyat oldidagi o‘z ma’suliyatini anglashga ta’lim - tarbiya ishlarini hal etishga ijodiy yondoshishga o‘z mahoratini doimo faollashtirib borish va hamkasblarning ishdagi o‘rishga ko‘maklashuviga yordam beradi. Tarbiyachi o‘zi yashab turgan o‘lka hayotini bilishi tabiyat va jamiyat omillarini tushunishi ijtimoiy faol bo‘lishi kerak.

Har qanday jamiyatda barkamol avlodni tarbiyalash, voyaga yetkazish va uni ma'lum bir kasbga yo'naltirish og'ir va mashaqqatli mehnat evaziga amalga oshiriladi. Bu mashaqqatli mehnat uzluksiz ta'lim va tarbiyaviy faoliyatning mahsulidir.

Tarbiya –tarbiyachi va tarbiyalanuvchilar o'rtasida tashkil etiluvchi pedagogik faoliyat bo'lib, tarbiyalanuvchini ma'lum bir maqsadga muvofiq takomillashtirish uchun shaxsga muntazam va tizimli ta'sir etish, jamiyatning ijtimoiy-tarixiy tajribalariga yondashib shaxsni har tomonlama shakllantirish, uning xulq-atvori va dunyoqarashini, ijtimoiy ongini tarkib toptirishda xalqning boy mafkuralariga yo'naltirilgan qizg'in faoliyat jarayonidir. Tarbiya asosida tarbiyalanuvchining ongi shakllanadi, ma'naviy boyligi va his-tuyg'ulari rivojlanadi, o'zida ijtimoiy hayotda o'z o'rnini topish uchun zarur bo'lgan, kishilar bilan o'zaro munosabatni to'g'ri tashkil etishga xizmat qiladigan axloqiy odatlar hosil bo'ladi Tarbiya xususida taniqli o'zbek adibi Abdulla Avloniyning "Al-hosil, tarbiya bizlar uchun yo hayot, yo mamot, yo najot – yo falokat, yo saodat – yo razolat masalasidir" – deb aytgan fikrlari barcha millat vakillarining tarbiyasiga mos keluvchi haqiqatdir. Ushbu fikrlardan anglaniladiki, shaxs tarbiyasi xususiy ish emas, balki ijtimoiy,

Pedagog-tarbiyachi bolalarga kundalik hayotda, o'yinlarda, mashg'ulotlarda, birgalikdagi mehnat faoliyatida va ular bilan bo'ladigan muomalada ta'sir ko'rsatadi. U har bir bolani diqqat bilan o'rganishi, uning shaxsiy xususiyatlarini, qobiliyatlarini bilishi, pedagogik nazokatini namoyon qilishi, bolalarning xulq-atvorini, ish natijalarini haqqoniy baholashi kerak, ularga o'z vaqtida yordam ko'rsata olishi, oiladagi ahvoli bilan qiziqishi zarur. Hozirgi zamon tarbiyachisining asosiy fazilatlaridan biri o'z kasbga sadoqatliligi, g'oyaviy e'tiqodliligi o'z kasbini sevishi va bu kasbga bo'lgan cheksiz sadoqati tarbiyachi – tarbiyachi boshqa kasb egalaridan ajratib turadi. Pedagog-tarbiyachi shaxsiga qo'yiladigan muhim talablaridan biri shuki, u o'z predmetini, uning metodikasini chuqur o'zlashtirgan bo'lishi zarur. Bu pedagog-tarbiyachining obro'sini ko'taradi. Tarbiyachi kasbga xos bo'lgan muhim fazilatlaridan, talablaridan biri bolalarni sevish ularning hayoti bilan qiziqish har bir shaxsni xurmat kilishdan iborat. Bolani sevgan butun kuch va bilimni bolalarni kelajagi buyuk vatanga sodiq fuqaro qilib tarbiyalashga safarbar qila oladigan odamgina haqiqiy tarbiyachi-pedagog bo'la oladi. Bolalarni sevish – pedagogning murakkab mehnatini jozibali va yengil qiladi. Tarbiyachining bolalarga munosabati pedagogikada tarbiyalanuvchi shaxsga hurmat, unga talabchanlik bilan bir qatorda turadi. Bu munosabat bolada pedagogga nisbatan ishonchni uyg'otadi, tarbiyachiga bolalarni chinakam ma'naviy murabbiysi bo'lishga imkon beradi.

MTT dagi tarbiyachilarning shaxsiy xislatlariga ularning bolalar jamoasidagi vazifalari, ularning ish faoliyatidagi fidoyiligi, bolasevarligi, bolaning istiqboliga qiziqishlari bilan aniqlanadi. Umuman olganda, MTT da faoliyat yurituvchi tarbiyachilar quyidagidek psixofizologik xususiyatlarga ham ega bo'lishi kerak: mustahkam sog'liq, sog'lom fikrlilik, jismoniy baquvvatlilik, irodalilik, chidamlilik, ishchanlik, g'ayratlilik, bayroqdor bo'lishga

ishtiyozlilik va hokazo. Shuningdek, ular konstruktiv, analitik va ijodiy fikrlashlarga ham qodir bo'lishlari kerak. Ularga konstruktiv fikrlash ishni oqilona rivojlantirish va odilona tashkil qilish uchun kerak bo'lsa, analitik fikrlash bolaning mehnat va rasm chizish ko'nikmalarini hosil qilishini nazorat qilish va ular natijalarini tahlil qilish uchun kerak bo'ladi va nihoyat ijodiy fikrlash – bu kasbiy faoliyat jarayonidagi har qanday topshiriq yoki vazifani mustaqil hal qilish hamda ularning istiqbollari ko'ra bilishda juda kerak bo'ladi. Bulardan tashqari ushbu jarayonda murabbiy va tarbiyachilarning nutq madaniyati ham alohida ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Xalilova Dilnoza Furqatovna. Bo'lajak tarbiyachilarning pedagogik faoliyatiga kreativ yondashuv. "PEDAGOGS" international research journal ISSN: 2181 4027 _SJIF : 4.995 / www.pedagoglar.uz Volume - 7, Issue- 1, April -2022 166.
2. Xalilova Dilnoza Furqatovna; Normamatova Yulduz Farhod qizi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni savod o'rgatishga tayyorlash. Science and innovation international scientific journal volume 1 issue 8 uif-2022: 8.2 | issn: 2181-3337.
3. Xalilova Dilnoza Furqatovna; M.S.Nabixo'jayeva. Hozirgi zamon an'anaviy ta'limiga innovatsion yondashuv. "Maktabgacha ta'lim: xalqaro tajribalar va zamonaviy yondashuvlar" 10.05.2022. 543-446 bet.